

Euroopan
komissio

Sosiaaliturvaoikeudet

Norjassa

Tämän oppaan tiedot on koottu ja päivitetty tiiviissä yhteistyössä sosiaaliturvan keskinäisen tietojärjestelmän (MISSOC) kansallisten yhteyshenkilöiden kanssa.

Lisätietoja MISSOC-verkostosta on sivulla

<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=815>

Tässä oppaassa kuvaillaan yleisesti kunkin maan sosiaaliturvajärjestelmää. Lisätietoja saa muista MISSOCin julkaisuista, jotka kaikki löytyvät edellä mainitusta linkistä. Voit myös ottaa yhteyttä tämän oppaan liitteessä I lueteltuihin toimivaltaisiin viranomaisiin ja laitoksiin.

Euroopan komission ja kenenkään sen puolesta toimivan henkilön ei voida katsoa olevan vastuussa tämän julkaisun sisältämien tietojen mahdollisesta käytöstä.

SISÄLLYSLUETTELO

I luku: Johdanto, järjestäminen ja rahoitus.....	4
Johdanto	4
Sosiaaliturvan järjestäminen	4
Rahoitus	5
II luku: Terveystenhoito.....	6
Terveystenhoidon saamisen edellytykset	6
Mitä järjestelmä kattaa?	6
Hoidon saaminen	7
III luku: Sairausetuudet	8
Sairausetuuksien saamisen edellytykset	8
Mitä järjestelmä kattaa?	8
Sairauspäivärahan saaminen.....	8
IV luku: Äitiys- ja isyysetuudet.....	9
Äitiys- ja isyysetuuksien saamisen edellytykset	9
Mitä järjestelmä kattaa?	9
Äitiys- ja isyysetuuksien saaminen.....	10
Luku V: Työkyvyttömyysetuudet	11
Työkyvyttömyysetuuksien saamisen edellytykset.....	11
Mitä järjestelmä kattaa?	12
Työkyvyttömyysetuuksien saaminen	13
Luku VI: Vanhuuseläkkeet ja -etuudet	14
Vanhuusetuuksien saamisen edellytykset.....	14
Mitä järjestelmä kattaa?	15
Vanhuusetuuksien saaminen	16
VII luku: Eloonjääneiden etuudet.....	17
Eloonjääneiden etuuksien saamisen edellytykset.....	17
Mitä järjestelmä kattaa?	17
Eloonjääneiden etuuksien saaminen	18
VIII luku: Työtapaturma- ja ammattitautietuudet	19
Etuuksien saamisen edellytykset.....	19
Mitä järjestelmä kattaa?	19
Etuuksien saaminen	20
IX luku: Perhe-etuudet.....	21
Perhe-etuuksien saamisen edellytykset.....	21
Mitä järjestelmä kattaa?	21
Perhe-etuuksien saaminen	22
X luku: Työttömyys	23
Edellytykset työttömyysetuuksien saamiseksi	23
Mitä järjestelmä kattaa?	23
Työttömyysetuuksien saaminen	24
XI luku: Vähimmäistoimeentulo.....	25
Vähimmäistoimeentuloetuuksien saamisen edellytykset.....	25
Mitä järjestelmä kattaa?	25
Vähimmäistoimeentuloetuuksien saaminen	26
XII luku: Pitkäaikaishoito	27
Pitkäaikaishoidon saamisen edellytykset	27
Mitä järjestelmä kattaa?	27
Pitkäaikaishoidon saaminen.....	27
Liite: Sosiaaliturvalaitosten yhteystiedot ja hyödyllisiä Internet-osoitteita	29

I luku: Johdanto, järjestäminen ja rahoitus

Johdanto

Norjan yleisen sosiaaliturvajärjestelmän tärkeimmät osa-alueet ovat sosiaalivakuutus, perhe-etuudet sekä rahamääräiset etuudet perheille, joilla on pieniä lapsia.

Norjan sosiaaliturvajärjestelmään kuuluvat henkilöt

Pääsääntöisesti kaikki Norjassa asuvat ja kaikki Norjassa tai Norjan mannerjalustalla sijaitsevilla kiinteillä tai liikkuvilla tuotantolaitoksissa työskentelevät henkilöt kuuluvat lakisääteisen sosiaalivakuutusjärjestelmän piiriin. Myös jotkut ulkomailla työskentelevät Norjan kansalaiset (kuten virkamiehet) kuuluvat lakisääteisen vakuutuksen piiriin.

Norjan lipun alla purjehtivilla aluksilla työskentelevät ETA-maiden merimiehet on vakuutettu sosiaalivakuutusjärjestelmässä kaikkien riskien varalta asuinpaikasta riippumatta.

Norjassa asuvat vakuuttamattomat henkilöt tai Norjan ulkopuolella asuvat vakuuttamattomat henkilöt, jotka täyttävät tietyt ehdot esimerkiksi aiempien vakuutuskausien osalta, voivat hakea vapaaehtoista vakuutusta.

Perusmäärä

Useat sosiaalivakuutusjärjestelmään kuuluvat etuudet lasketaan niin sanotun perusmäärän perusteella. Perusmäärää tarkistetaan vuosittain 1. toukokuuta voimaan tulevalla kuninkaan asetuksella yleisen palkkakehityksen ja elinkustannusten muutosten huomioon ottamiseksi. Perusmäärä oli 82 122 Norjan kruunua (NOK) (10 842 euroa) 1.5.2012.

Sosiaaliturvan järjestäminen

Kaikkien muiden etuuksien paitsi terveydenhuollon, siis myös perhe-etuuksien ja pienten lasten vanhempien rahaetuuksien, maksamisen hoitaa työ- ja hyvinvointihallinto (Arbeids- og velferdsetaten). Se on valtion viranomaisena, jota johtaa työ- ja hyvinvointivirasto (Arbeids- og velferdsdirektoratet). Työ- ja hyvinvointihallinto hoitaa myös lapsilisien maksamisen.

Hallinnolla on 19 alueellista NAV-toimistoa (NAV fylkeskontorer), joihin lukeutuvat myös työelämäkeskukset (NAV Arbeidslivssentre), joiden tarkoituksena on auttaa vähentämään sairauspoissaoloja ja edistämään iäkkäiden työntekijöiden ja vammaisten integrointia työelämään. Paikallistasolla NAV-viraston (NAV-kontoret) 457 toimistoa tarjoavat suoraan monenlaisia kokonaisvaltaisia sosiaalipalveluja ja myös taloudellista sosiaaliapua. Sosiaalivakuutuksesta ulkomailla vastaava valtakunnallinen NAV-toimisto (NAV Internasjonalt) käsittelee yksittäisiä tapauksia, jotka koskevat vakuutettuja henkilöitä ja edunsaajia ulkomailla, lukuun ottamatta vanhuuseläkkeitä ja perhe-eläkkeitä koskevia yksittäisiä tapauksia, joita käsittelee Osloon NAV-eläketuimisto (NAV Pensjon Oslo).

Terveydenhoitoon liittyvien kustannusten korvaamista hallinnoi terveys- ja hoitopalveluministeriön alainen terveysvirasto (Helsedirektoratet). Terveydenhoidon taloushallinto (Helseøkonomiforvaltningen (HELFO)) käsittelee yksittäisiä terveydenhoitoon liittyviä tapauksia. HELFO:n organisaatioon kuuluu keskustoimisto ja kuusi alueellista toimistoa. Oslon toimistoon kuuluu erillinen osasto (HELFO Utland), joka käsittelee ulkomailla tapahtuneita asioita.

Työministeriö (Arbeidsdepartementet) vastaa työ- ja hyvinvointihallinnon yleisestä toiminnasta ja useimmista sosiaaliturvan aloista. Terveys- ja hoitopalveluministeriö (Helse- og omsorgsdepartementet) vastaa terveystalouksista ja lapsiasiain, tasa-arvon ja sosiaalisen osallisuuden ministeriö (Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet) vastaa perheavustuksista, pienten lasten hoitoon liittyvistä rahaetuksista, rahana maksettavista äitiysetuuksista ja lasten huoltoon liittyvien maksujen alasta (maksujen takaisinperintää lukuun ottamatta).

Terveydenhoidon tarjoaminen muualla kuin sairaaloissa on pääasiassa kuntien vastuulla, kun taas sairaalahoidosta vastaa yleensä valtio neljän alueellisen liikelaitoksen kautta. Molemmat rahoitetaan suurimmaksi osaksi verovarosta.

Sosiaaliapu ei kuulu valtakunnallisen vakuutuksen piiriin. Se on keskitetysti työvoimaministeriön vastuulla, mutta taloudellisista kustannuksista vastaavat kunnat. Toimeentulotuen (stønad til livsopphold) maksaminen on sisällytetty osaksi NAV-toimistojen tarjoamia palveluita.

Rahoitus

Sosiaalivakuutusjärjestelmä rahoitetaan osaksi työnantajien ja vakuutettujen itsensä maksamin sosiaalivakuutusmaksuin ja osaksi verovaroin.

Palkansaajien ja itsenäisten ammatinharjoittajien vakuutusmaksut lasketaan bruttotulojen perusteella.

Palkansaajien vakuutusmaksu on 7,8 % eläkkeen perusteena olevasta palkasta (bruttotuloista). Itsenäisten ammatinharjoittajien vakuutusmaksu on 11,0 % eläkkeen perusteena olevasta palkasta (yrittäjätulosta). Muista henkilökohtaisista tuloista (kuten eläkkeistä) perittävä vakuutusmaksu on 4,7 %.

Työnantajan vakuutusmaksut lasketaan prosenttiosuutena maksetuista palkoista. Pääsääntöisesti työnantajamaksu on 14,1 %. Tietyille alueille sijoittautuneisiin tai tietyillä aloilla toimiviin yrityksiin sovelletaan kuitenkin alhaisempaa maksua.

Sosiaaliapu rahoitetaan verovaroin.

II luku: Terveystenhoito

Terveystenhoidon saamisen edellytykset

Kaikilla asukkailla on oikeus terveystenhoitoon. Vähimmäisvakuutusajaa ei edellytetä.

Mitä järjestelmä kattaa?

Sairaalahoido

Sairaalaan otetuilta potilailta ei peritä omavastuusuutta. Tämä koskee myös lääkkeitä.

Sairaalojen avohoito-osastoihin sovelletaan normaaleja omavastuumaksuja: katso jäljempänä kappale Muu sairaanhoito.

Jos potilasta hoidetaan yksityisellä klinikalla, jolla ei ole sopimusta julkisen terveystenhoitojärjestelmän kanssa, potilas maksaa kustannukset kokonaan itse.

Muu sairaanhoito

Lääkärin vastaanotto

Tavallisesta yleislääkärikäynnistä potilas maksaa 136 Norjan kruunua (18 euroa) ja erikoislääkärikäynnistä 307 Norjan kruunua (41 euroa).

Farmaseuttiset valmisteet

Vähemmän tärkeistä lääkkeistä potilas maksaa hinnan kokonaisuudessaan silloinkin, kun lääkkeet ovat lääkärin määräämiä. Tietyin ehdoin on mahdollista saada takaisin 90 % lääkekuluista, jotka ylittävät 1 634 NOK (216 euroa) vuodessa.

Välttämättömien lääkkeiden luettelossa olevista lääkärin määräämistä lääkkeistä potilas maksaa itse 38 % kustannuksista 520 Norjan kruunun (69 euron) rajaan asti jokaiselta 3 kuukauden käyttöjaksolta.

Hammashoito

Alle 20-vuotiailla lapsilla on oikeus julkiseen perushammashoittoon: se on 18 vuoden ikään asti maksutonta, ja jäljelle jäävien 2 vuoden ajan veloitetaan rajoitettu maksu. Oikomishoito voidaan korvata kokonaan tai osittain tilanteen vakavuudesta riippuen. Aikuisilla hammashoitoa korvataan vain hyvin rajallisesti.

Omavastuusuusien ylärajat ja vapautukset

Parlamentti vahvistaa vuosittain potilaiden maksaman omavastuusuuden ylärajan (1 980 Norjan kruunua eli 261 euroa vuonna 2011). Henkilökohtainen omavastuusuus kattaa kaikki lääkärin ja psykologin antamasta hoidosta, tärkeistä ja kalliista lääkkeistä sekä tutkimuksiin tai hoitoon liittyvistä kuljetuksista koituvat kulut. Kun omavastuusuuden yläraja ylittyy, potilas saa kortin, joka oikeuttaa hänet ilmaiseen hoitoon sekä muihin etuihin ja etuuksiin kuluvan kalenterivuoden loppuun saakka.

Fysioterapiaa, korvattavia hammashoitoja ja kuntoutuslaitoksessa tai ulkomailla annettavia hoitoja koskevalle omavastuusuudelle on erillinen yläraja. Parlamentti

vahvistaa myös tämän ylärajan vuosittain (2 560 Norjan kruunua eli 338 euroa vuonna 2012).

Alle 16-vuotaat lapset on vapautettu kaikista maksuista. Erityisiä omavastuuvapautuksia sovelletaan tiettyihin sairauksiin ja potilasryhmiin. Työtapaturmien ja ammattitautien yhteydessä maksuja ei veloiteta.

Hoidon saaminen

Kaikille asukkaille osoitetaan mahdollisuuksien mukaan heidän itse valitsemansa ensisijainen omalääkäri. Tätä omalääkäriä saa vaihtaa enintään kahdesti vuodessa.

Erikoislääkärin hoidon saanti edellyttää omalääkärin lähetettä. Jos potilas menee suoraan erikoislääkärin vastaanotolle, hänen on maksettava korkeampi omavastuumaksu ja erikoislääkäri saa vähemmän korvauksia.

Potilas maksaa omavastuumaksun suoraan lääkärielle. Yksityislääkäreille sosiaalivakuutusjärjestelmän kattama osuus maksetaan suorakorvausjärjestelyn kautta.

III luku: Sairausetuudet

Sairausetuuksien saamisen edellytykset

Työssäkäyvällä väestöllä (palkansaajilla ja itsenäisillä ammatinharjoittajilla) on pakollinen sairausvakuutus.

Jos vakuutetun vuositulot ovat vähintään puolet perusmäärästä (41 061 Norjan kruunua eli 5 421 euroa), hänellä on oikeus rahaetuuksiin sairaudesta johtuvan työkyvyttömyyden aikana. Tuloraja ei koske kautta, jonka ajalta etuudet maksaa työnantaja. Yleissääntönä on, että henkilön on täytynyt työskennellä vähintään neljä viikkoa.

Kuntoutusta koskevista etuuksista kerrotaan työkyvyttömyyttä koskevassa luvussa.

Mitä järjestelmä kattaa?

Työntekijän sairauspäiväraha lasketaan viimeisen sairastumista ennen saadun palkan perusteella. Itsenäisten ammatinharjoittajien sairauspäiväraha lasketaan yrittäjätulon perusteella.

Työntekijöiden sairauspäiväraha on 100 % eläkkeen perusteena olevasta palkasta. Sitä maksetaan 260 päivän ajalta (52 viikolta) ensimmäisestä sairauspäivästä lähtien. Jos tulot ovat yli kuusinkertaiset perusmäärään nähden (yli 492 732 kruunua eli 65 051 euroa), niitä ei oteta huomioon.

Sairauspäivärahan maksaa 16 ensimmäiseltä kalenteripäivältä työnantaja, minkä jälkeen se maksetaan sosiaalivakuutusjärjestelmästä. Vähimmäistulotasoa ei vaadita siltä ajalta, jona työnantaja maksaa sairauspäivärahan.

Itsenäisten ammatinharjoittajien sairauspäiväraha on 65 % eläkkeen perusteena olevasta tulosta. Sairauspäivärahaa maksetaan 248 päivän ajan 17. sairauspäivästä lähtien. Jos itsenäinen ammatinharjoittaja maksaa vapaaehtoisesti suurempaa vakuutusmaksua, hänen sairauspäivärahansa on joko 65 % eläkkeen perusteena olevasta tulosta ensimmäisestä sairauspäivästä lähtien, 100 % 17. sairauspäivästä lähtien tai 100 % ensimmäisestä sairauspäivästä lähtien.

Sairauspäivärahan saaminen

Hakemus tehdään suoraan työnantajalle, jonka velvollisuus on maksaa sairauspäivärahaa (*sykepenger*) enintään 16 päivän ajan. Jos työnantaja jaksaa palkan maksamista tämän ajan jälkeen, sairauspäiväraha maksetaan työnantajalle.

Työkyvyttömyydestä on esitettävä lääkärintodistus. Työntekijällä on oikeus ilmoittaa työnantajalle sairaudesta johtuvasta työkyvyttömyydestä enintään kolme kalenteripäivää kerrallaan.

IV luku: Äitiys- ja isyysetuudet

Äitiys- ja isyysetuuksien saamisen edellytykset

Luontoisetuudet

Kaikilla asukkailla on oikeus maksuttomiin äitiyspalveluihin ja sairaalahoitoon (omavastuuosuudesta myönnetään vapautus, jos sitä muuten sovellettaisiin: ks. terveydenhoitoa koskeva luku). Vähimmäisvakuutusaikaa ei edellytetä.

Vanhempainpäiväraha

Vakuutetulla äidillä on oikeus päivärahaan, jos hän on ollut ansiotyössä vähintään kuusi kuukautta palkallisen vapaan alkamista edeltävien kymmenen kuukauden aikana.

Raskauden aikaiset etuudet

Jos työntekijän tai itsenäisen ammatinharjoittajan on lain mukaan lopetettava työskentely ennen synnytystä haitallisten työskentelyolojen tai vaarallisen työympäristön takia, hänellä on oikeus palkalliseen vapaaseen työskentelyn lopettamishetkestä lähtien. Tämä ei lyhennä synnytyksen jälkeistä palkallista äitiyslomaa.

Äitiysavustus

Norjassa asuvilla äideillä, jotka eivät ole työelämässä, on oikeus äitiysavustukseen.

Adoptioetuudet

Vanhempainpäivärahan ja äitiysavustuksen kaltaisia etuuksia maksetaan myös vanhemmille, jotka adoptoivat lapsen.

Mitä järjestelmä kattaa?

Vanhempainpäiväraha

Vanhempainpäiväraha vastaa suuruudeltaan sairauspäivärahaa (100 % vakuutuksen perusteena olevista tuloista), ja sitä maksetaan 47 viikon ajan. Äiti voi halutessaan pidentää palkallista vapaata 57 viikkoon, jolloin äitiyspäiväraha on pienempi (80 % vakuutuksen perusteena olevista tuloista).

Äidin on käytettävä kolme viikkoa äitiysrahakaudesta ennen synnytystä. Äitiyspäivärahan maksaminen voi alkaa aikaisintaan 12 viikkoa ennen synnytystä.

Äidin on pidettävä vähintään kuusi viikkoa vapaata välittömästi synnytyksen jälkeen. Jos äiti palaa töihin ennen palkallisen äitiysloman loppumista, isällä on oikeus saada päivärahaa jäljellä olevalta kaudelta. Isällä on oikeus 12 viikkoon koko päivärahakaudesta. Etuuksien saaminen edellyttää, että isä hoitaa lasta kotona. Tässä tapauksessa myös isän on täytettävä lapsen syntymää edeltävää työskentelykautta koskeva ehto. Vakuutetuilla isillä on oikeus tuloihinsa perustuvaan isyyspäivärahaan

riippumatta siitä, täyttääkö äiti vaaditut ehdot, jos äiti palaa synnytyksen jälkeen töihin tai opiskelemaan ja isä vastaa lapsen päivähoidosta tai jos äiti ei kykene hoitamaan lasta terveydellisistä syistä. Tässä tapauksessa palkallisen isyytoloman pituus on joko 38 tai 48 viikkoa. Jos äiti saa työkyvyttömyysetuuksia, isä voi saada päivärahaa 12 viikon ajan riippumatta äidin terveydentilasta, työssäkäynnistä tai opiskelusta.

Jos lapsia syntyy kerralla useampi, vanhemmilla on oikeus täysimääräiseen äitiyspäivärahaan ylimääräisen viiden viikon ajan (tai seitsemän viikon ajan pienemmällä korvauksella) kutakin lasta kohti.

Raskauden aikaiset etuudet

Raskauden aikaisen päivärahan (svangerskapspenger) määrä on sama kuin sairauspäivärahan määrä.

Äitiysavustus

Äitiysavustus maksetaan 35 263 Norjan kruunun (4 655 euroa) kertakorvauksena.

Jos vanhempainpäiväraha koko kaudelta on pienempi kuin äitiysavustus, vanhempainpäivärahaa korotetaan erotuksen verran.

Adoptio

Adoptiovanhemmilla on oikeus vanhempainrahaan 44 viikon ajalta, kun adoptoitava lapsi on alle 15-vuotias. Sen määrä ja ehdot ovat samat kuin sairauspäivärahankin. Vanhempainvapaakautta voidaan pidentää 54 viikkoon, jolloin korvaus on pienempi (80 % vakuutuksen perusteena olevista tuloista).

Adoptioavustus on samansuuruinen kuin äitiysavustus.

Työaikajärjestelyt

Lapsen synnyttävä tai adoptoiva työntekijä voi työskennellä osa-aikaisesti ja saada silti osan vanhempain- tai adoptioetuuksista.

Äitiys- ja isyysetuuksien saaminen

Etuuksia haetaan jättämällä hakemus asuin-, oleskelu- tai työpaikkakunnan NAV-toimistoon.

Luontoisetuuksista ks. terveydenhoitoa koskeva luku.

Luku V: Työkyvyttömyysetuudet

Työkyvyttömyysetuuksien saamisen edellytykset

Työkyvyttömyyseläke

Myös työkyvyttömyyseläke koostuu perus- ja lisäeläkkeestä (samalla tavalla kuin vanhuuseläke (vanhat säännöt) sekä erityisestä eläketuesta (*Særtillegg*), joka myönnetään, jos henkilö kuuluu vakuutuksen piiriin mutta hän ei saa lisäeläkettä tai sen määrä on hyvin pieni.

Työkyvyttömyyseläke myönnetään 18–67-vuotiaalle henkilölle, jonka tulonhankkimiskyky on vamman tai sairauden vuoksi alentunut pysyvästi vähintään 50 % ja joka on ollut vähintään kolme vuotta vakuutettuna välittömästi ennen työkyvyn alenemista.

Kolmen vuoden vähimmäisvakuutusajaksi ei ole voimassa erityisolosuhteissa, eli vakuutettu työkyvyttömyyden henkilö voi saada oikeuden eläkkeeseen vuosi vakuutuksen ottamisen jälkeen edellyttäen, ettei hän 16 vuotta täytettyään ole ollut järjestelmän ulkopuolella yhteensä yli viittä vuotta.

Lisäeläkkeen lisäehtona on, että henkilölle on täytynyt kertyä eläkepisteitä kolmen vuoden ajalta.

Työarviointiavustus

Työarviointiavustus (Arbeidsavklaringspenger), joka on korvannut kuntoutusavustuksen, ammatillisen uudelleen koulutuksen aikana maksettavat etuudet ja tilapäisen työkyvyttömyyden aikana maksettavat etuudet, myönnetään henkilölle, jonka työkyky on sairauden, vammautumisen tai vian vuoksi alentunut vähintään 50 %.

18–67-vuotiaalla vakuutetulla on oikeus työarviointiavustukseen, jos hän asuu Norjassa ja on ollut vakuutettuna etuuksien hakua välittömästi edeltävien kolmen vuoden ajan. Vuoden mittainen vakuutuskausi riittää, jos hakija on ollut fyysisesti ja psyykkisesti kykenevä tavanomaiseen työhön kyseisen vuoden aikana.

Työarviointiavustus on suunniteltu tasaamaan henkilön tuloja kuntoutusjakson aikana sen jälkeen, kun oikeus sairauspäivärahaan on päättynyt. Etuus myönnetään, jos vakuutettu osallistuu aktiiviseen hoitoon tai ammatillisiin toimenpiteisiin tai jos hän on kokeillut tällaisia toimenpiteitä ja hänellä katsotaan vielä olevan mahdollisuus työllistyä ja NAV-toimisto seuraa hänen tilannettaan. Sitä voi saada myös esimerkiksi odotusaikoina ennen hoito- tai kuntoutustoimenpiteiden alkamista tai hoito- tai kuntoutustoimenpiteiden jälkeen sopivaa työpaikkaa etsittäessä.

Jos etuus on työhön paluun kannalta välttämätön, se voidaan myöntää enintään neljäksi vuodeksi. Tätä aikaa voidaan erityisissä olosuhteissa jatkaa.

Lisäetuuksia voidaan myöntää ammatillisiin toimenpiteisiin liittyvien kustannusten korvaamiseksi kokonaan tai osittain.

Perusosa

Perusosa (Grunnstønad) on tarkoitettu pysyvistä sairaudesta, vammautumisesta tai viasta johtuvien ylimääräisten kustannusten kattamiseen.

Avustajan etuus

Avustajan etuus (Hjelpestønad) on tarkoitettu epävirallisen hoitajan antaman erityishuomion tai hoidon tarpeen kattamiseen.

Mitä järjestelmä kattaa?

Työkyvyttömyyseläke

Henkilön tulevat vakuutuskaudet ja eläkepisteet huomioidaan siihen vuoteen saakka, jonka aikana henkilö täyttää 66 vuotta. Tähän on joitakin rajoituksia, jos henkilö on aiemmin oleskellut ulkomailla. Tulevat eläkepisteet lasketaan työkyvyttömyyden alkamista edeltävien tulojen perusteella. Muussa tapauksessa perus- ja lisäeläke lasketaan vanhojen sääntöjen mukaan samalla tavoin kuin vanhuuseläke. Jos eläkkeensaaja on naimaton tai hänellä on puoliso, joka ei saa sosiaalivakuutusjärjestelmän myöntämää eläkettä, erityinen eläketuki on perusmäärän suuruinen.

Vammaisena syntyneiden tai alle 26-vuotiaina vammautuneiden lisäeläkkeen laskennassa sovelletaan suotuisempia erityisehtoja. Nämä etuudet eivät perustu vakuutusmaksuihin, vaan ne rahoitetaan valtion varoista.

Jos henkilö on osittain työkyvytön, eläkettä alennetaan suhteessa työkyvyttömyysasteeseen.

Eläkkeensaajalle voidaan tietyissä tapauksissa myöntää huollettavasta puolisoista korotus, joka on suuruudeltaan enintään 50 % eläkkeensaajan peruseläkkeestä. Alle 18-vuotiaista huollettavista lapsista myönnetään tietyin edellytyksin korotus, joka on suuruudeltaan enintään 40 % perusmäärästä.

Työarviointiaavustus

Maksettavan avustuksen määrä on vähintään kaksi kertaa perusmäärä tai 66 % työstä saaduista ansioista, enintään kuusi kertaa edellisen vuoden perusmäärä. Jos se on vakuutetulle edullisempaa, käytetään laskuperusteena kolmen edellisen vuoden tulojen keskiarvoa. Lisäksi jokaisesta huollettavasta alle 18-vuotiaasta lapsesta myönnetään 27 Norjan kruunun (3,56 euron) suuruinen lapsikorotus.

Perusosa

Perusosaa maksetaan kuuden eri tason mukaisesti: sen määrä riippuu ylimääräisistä kustannuksista ja vaihtelee 7 572 Norjan kruunusta (1 000 euroa) 37 860 Norjan kruunuun (4 998 euroa) vuodessa.

Avustajan etuus

Avustajan etuuden perusmäärä on 13 572 Norjan kruunua (1 792 euroa). Alle 18-vuotiaille vammaisille lapsille etuutta voidaan maksaa kolmen korkeamman tason mukaisesti 80 432 Norjan kruunuun saakka (10 751 euroa).

Työkyvyttömyysetuuksien saaminen

Etuuksia haetaan jättämällä hakemus asuin-, oleskelu- tai työpaikkakunnan NAV-toimistoon.

Luku VI: Vanhuuseläkkeet ja -etuudet

Vanhuusetuuksien saamisen edellytykset

Vanhuuseläkkeisiin sovellettavia sääntöjä on tarkistettu. Tammikuun 1. päivästä 2011 lähtien kaikille uusille vanhuuseläkkeen saajille tarjotaan – riippumatta siitä, sovelletaanko heihin uusia vai vanhoja sääntöjä – mahdollisuus nostaa vanhuuseläkettä joustavasti 62 vuoden iästä alkaen (kertyneille eläkesäästöille asetetaan tällöin erityisvaatimuksia). Lisäksi heidän elinajanodotettaan on mukautettu. Eläkettä voi nostaa täysimääräisenä tai osittain (20 %, 40 %, 50 %, 60 % tai 80 %), ja työskentelyn ja eläkkeen voi yhdistää ilman että eläke pienenee.

Vanhuuseläke muodostuu asuinpaikkaan perustuvasta peruseläkkeestä, ansiosidonnaisesta lisäeläkkeestä sekä vähimmäiseläkkeestä (ennen vuotta 1954 syntyneisiin sovellettavat vanhat säännöt) ja ansiosidonnaisesta eläkkeestä ja takuueläkkeestä (vuonna 1963 ja sen jälkeen syntyneisiin sovellettavat uudet säännöt). Vuosina 1954–1962 syntyneiden eläke lasketaan suhteellisesti uusien ja vanhojen sääntöjen mukaan.

Peruseläke

Peruseläkkeeseen ovat oikeutettuja henkilöt, joille kertyy 16–66-vuotiaina ainakin kolme vakuutusvuotta.

Peruseläke (Grunnpensjon) myönnetään riippumatta aiemmista tuloista tai maksetuista vakuutusmaksuista. Täyden peruseläkkeen saaminen puolestaan edellyttää 40 vuoden vakuutuskautta (eli asumista). Jos vakuutuskausi jää lyhyemmäksi, eläkettä pienennetään suhteessa vakuutuskauden pituuteen.

Lisäeläke

Lisäeläke (Tilleggspensjon) edellyttää, että eläkepisteitä on kertynyt kolmelta kalenterivuodelta. Täysimääräinen lisäeläke edellyttää, että eläkepisteitä on kertynyt 40 kalenterivuodelta. Jos eläkkeen kartuttamisvuosia on alle 40, eläkettä pienennetään vastaavassa suhteessa.

Eläkepisteet alkavat karttua sinä vuonna, kun vakuutettu täyttää 17 vuotta, siihen vuoteen asti, kun hän täyttää 75 vuotta. Eläkepisteitä ei kartu niille työelämässä oleville, joiden vuositulot alittavat 82 122 Norjan kruunun (10 842 euron) perusmäärän.

Vähimmäiseläke

Sosiaalivakuutusjärjestelmän myöntämää vähimmäiseläkettä (*Minste pensjonsnivå*) voidaan maksaa vakuutetuille, joilla ei ole oikeutta lisäeläkkeeseen tai joiden lisäeläke on pieni. Täysi vähimmäiseläke myönnetään, jos laskennan perusteena käytettävä vakuutuskausi on vähintään 40 vuotta. Jos vakuutuskausi on lyhyempi, vähimmäiseläkkeen määrä on pienempi suhteessa vakuutuskauden pituuteen.

Ansiosidonnainen eläke

Ansiosidonnainen eläke (*Inntektpensjon*) perustuu kertyneisiin eläkesäästöihin, jotka ovat yhteydessä henkilön elinaikaisiin tuloihin.

Takuueläke

Takuueläkkeeseen ovat oikeutettuja henkilöt, joille kertyy 16–66-vuotiaina ainakin kolme vakuutusvuotta. Täyteen takuueläkkeeseen ovat oikeutettuja eläkkeensaajat, joille on kertynyt 40 vakuutusvuotta. Jos vakuutuskausi on lyhyempi, takuueläke pienenee suhteessa vakuutuskauden pituuteen.

Mitä järjestelmä kattaa?

Peruseläke

Jos eläkkeensaaja on naimaton tai hänellä on puoliso, joka ei saa sosiaalivakuutusjärjestelmän maksamaa eläkettä, täysi peruseläke vastaa kyseisen vuoden perusmäärää (82 122 Norjan kruunua eli 10 842 euroa 1. toukokuuta 2012).

Eläkkeensaajalle voidaan tietyissä tapauksissa myöntää huollettavasta puolisoista korotus, joka on suuruudeltaan enintään 20 % vähimmäiseläkkeestä. Alle 18-vuotiaista huollettavista lapsista myönnetään tietyin edellytyksin korotus, joka on suuruudeltaan enintään 25 % vähimmäiseläkkeestä.

Jos molemmat puoliset ovat eläkkeensaajia, täysi peruseläke on kummankin osalta 85 % perusmäärästä. Samaa järjestelmää sovelletaan yhdessä asuviin henkilöihin, jotka ovat olleet aikaisemmin avioliitossa tai joilla on yhteisiä lapsia.

Lisäeläke

Lisäeläke lasketaan niiden 20 vuoden perustella, joilta on kertynyt eniten eläkepisteitä. Määrä riippuu eläkkeeseen oikeuttavien vuosien määrästä sekä vuotuisista eläkepisteistä. Korkein mahdollinen eläke 67 vuoden iässä yksittäisellä eläkkeensaajalla, jonka kaikki ansiokaudet ovat olleet järjestelmän piirissä sellaisena kuin se on ollut vuodesta 1992 lähtien (kun laskentaperusteena käytetään 1. toukokuuta 2011 voimassa ollutta perusmäärää), on 323 561 Norjan kruunua (42 717 euroa) vuodessa ennen elinajanodotteen mukautusta.

Vähimmäiseläke

Jos eläkkeensaaja on naimaton ja hänelle on kertynyt vähintään 40 vakuutusvuotta vain asuinpaikan perusteella, hänen vuotuinen vähimmäiseläkkeensä 1. toukokuuta 2012 oli 162 615 Norjan kruunua (21 469 euroa). Vähimmäiseläkkeen määrä lasketaan eri asteiden mukaan riippuen siviilisäädystä ja puolison/avopuolison tuloista.

Ansiosidonnainen eläke

Eläkesäästöt ovat 18,1 % eläkkeen perusteena olevasta vuosipalkasta ja enintään 7,1 kertaa keskimääräinen perusmäärä. Eläkettä säästetään vuodesta, jona vakuutettu täyttää 13 vuotta, vuoteen, jona hän täyttää 75 vuotta. Ansiosidonnaisen eläkkeen määrä riippuu henkilön eläkesäästöistä, iästä sekä jäljellä olevasta elinajanodotteesta eläkkeenmaksun alkaessa.

Takuueläke

Takuueläkettä myönnetään kahden eri asteen mukaan riippuen siviilisäädystä ja puolison/avopuolison tuloista. Takuueläkkeen määrä lasketaan vakuutuskauden perusteella. Aiemmat tulot ja suoritettut vakuutusmaksut eivät vaikuta sen määrään.

Vanhuusetuuksien saaminen

Etuuksia haetaan jättämällä hakemus asuin-, oleskelu- tai työpaikkakunnan NAV-toimistoon.

VII luku: Eloonjääneiden etuudet

Eloonjääneiden etuuksien saamisen edellytykset

Leskenetuudet

Alle 67-vuotias jälkeenjäänyt aviopuoliso (tai avopuoliso, joka oli aiemmin ollut avioliitossa edunjättäjän kanssa tai jolla on tämän kanssa yhteisiä lapsia, tai jälkeenjäänyt rekisteröity kumppani) on oikeutettu eläke-etuuksiin, jos hänet on vakuutettu ja jos edunjättäjä oli työkykyinen ja vakuutettu kuolemaansa välittömästi edeltävien kolmen vuoden ajan. Leskellä on oikeus tiettyihin etuuksiin myös siinä tapauksessa, että edunjättäjä sai eläkettä vähintään kolmen vuoden ajan ennen kuolemaansa. Jos edunjättäjä sai lisäeläkettä, lesken ei tarvitse olla vakuutettu. Tällöin hänellä on oikeus myös vastaavaan peruseläkkeeseen. Lesken ei tarvitse olla vakuutettu myöskään siinä tapauksessa, että joko hän tai edunjättäjä on asunut Norjassa vähintään 20 vuotta.

Leskeneläke myönnetään eloonjääneelle aviopuolisolle tai vastaavalle henkilölle, jos avioliitto on kestänyt vähintään viisi vuotta tai jos leskellä on tai on ollut yhteisiä lapsia edunjättäjän kanssa tai jos leski hoitaa edunjättäjän lapsia ja avioliitto ja kuoleman jälkeinen hoitojakso ovat kestäneet yhteensä viisi vuotta.

Eronneella puolisollla, joka ei ole solminut uutta avioliittoa entisen puolison kuollessa, on oikeus etuuksiin samoin edellytyksin, jos erosta on kulunut edunjättäjän kuollessa enintään viisi vuotta ja avioliitto oli kestänyt vähintään 25 vuotta tai vähintään 15 vuotta, jos avioliitosta on lapsia. Jos edunsaaja menee uudelleen naimisiin, hän menettää oikeutensa etuuksiin.

Lapseneläke

Alle 18-vuotias lapsi, joka on vakuutettu ja jolla on oikeus etuuksiin, saa lapseneläkettä (barnepensjon), jos jompikumpi tai kumpikin vanhemmista on kuollut ja edunjättäjä oli työkykyinen ja vakuutettu kuolemaansa välittömästi edeltävien kolmen vuoden ajan. Lapsella on oikeus etuuksiin myös silloin, kun edunjättäjä on saanut eläkettä vähintään kolmen kuolemaansa välittömästi edeltävän vuoden ajan. Vakuutuskautta koskevaa ehtoa ei sovelleta, jos edunjättäjällä oli oikeus täyteen lisäeläkkeeseen tai jos toinen (tai kumpikin) vanhemmista on asunut Norjassa 20 vuotta. Opintojaan suorittavat lapset saavat lapseneläkettä 20-vuotiaaksi asti, jos molemmat vanhemmat ovat kuolleet.

Mitä järjestelmä kattaa?

Leskenetuudet

Leskeneläke muodostuu peruseläkkeestä ja lisäeläkkeestä. Lisäeläke on suuruudeltaan 55 % edunjättäjän oikeudesta vanhuuteen tai työkyvyttömyyteen perustuvaan lisäeläkkeeseen. Eryyistä eläketukea myönnetään samoin edellytyksin kuin työkyvyttömyyseläkkeen kohdalla.

Jos edunjättäjällä oli tai olisi ollut vakuutuskauden riittämättömyyden vuoksi oikeus vain alennettuun eläkkeeseen, leskeneläkettä alennetaan samassa suhteessa.

Leskeneläkkeen suuruus riippuu tuloista. Jos lesken vuositulot ovat tai jos hän voi odottaa vuositulojensa olevan suuremmat kuin 50 % perusmäärästä, eläkkeen määrä on yhtä suuri kuin täysi eläke vähennettynä 40 %:lla rajan ylittävistä määristä.

Väliaikaista eläke-etuutta myönnetään leskelle, jolla ei ole oikeutta leskeneläkkeeseen ja joka ei tilapäisesti kykene elättämään itseään työnteolla. Väliaikainen eläke määräytyy samojen sääntöjen mukaisesti kuin leskeneläke.

Jälkeenjääneellä puolisoilla voi olla oikeus myös lapsenhoitotukeen.

Jos lesken on muutettava työn perässä toiselle paikkakunnalle, hän voi saada avustusta muuttokuluja varten.

Koulutus-, lapsenhoito- ja muuttoavustuksia voidaan myöntää silloinkin, kun edunjättäjä ei ole ollut vakuutettuna vähintään kolmea vuotta välittömästi kuolemaansa edeltävänä aikana. Edellytyksenä kuitenkin on, että leski on vakuutettu ja hänellä on oikeus eläke-etuuksiin.

Lapseneläke

Jos toinen vanhemmista on kuollut, täysimääräinen vuotuinen lapseneläke on ensimmäiselle lapselle 40 % perusmäärästä ja kullekin seuraavalle lapselle 25 % perusmäärästä.

Jos molemmat vanhemmat ovat kuolleet, ensimmäisen lapsen eläke vastaa leskeneläkettä, jota olisi maksettu korkeampaan eläkkeeseen oikeutetulle vanhemmalle. Täysimääräinen lapseneläke toiselle lapselle on 40 % perusmäärästä ja kullekin seuraavalle lapselle 25 % perusmäärästä.

Kun lapsia on enemmän kuin kaksi, eläkkeet lasketaan yhteen ja jaetaan tasan lasten kesken.

Lapseneläkettä alennetaan samojen sääntöjen mukaisesti kuin leskelle myönnettyä peruseläkettä, jos vaadittavat vakuutuskaudet eivät täyty.

Kuolemantapausavustus

Kuolemantapauksissa sosiaalivakuutusjärjestelmästä voidaan maksaa tarveharkintainen enintään 20 652 Norjan kruunun (2 727 euron) suuruinen kertakorvaus. Se on tarkoitettu hautauskulojen maksamiseen. Tämä etuus ei ole tarveharkintainen siinä tapauksessa, että vainaja oli alle 18-vuotias.

Eloonjääneiden etuuksien saaminen

Etuuksia haetaan jättämällä hakemus asuin-, oleskelu- tai työpaikkakunnan NAV-toimistoon.

VIII luku: Työtaturma- ja ammattitautietuudet

Etuuksien saamisen edellytykset

Kaikilla työsuhteessa olevilla on vakuutus, joka korvaa täysin ansionmenetykset ja kustannukset kaksitasoisen järjestelmän avulla:

- sosiaalivakuutusjärjestelmän (folketrygden) täydet etuudet tietyiltä osin edullisemmin määräyksiin. Työsuhteessa olevien työntekijöiden lisäksi tämä järjestelmä koskee myös kalastajia (myös itsenäisinä ammatinharjoittajina toimivia), varusmiehiä, opiskelijoita ja harjoittelijoita.
- Pakollinen työtaturmavakuutus (yrkesskadeforsikring), jota hallinnoivat yksityiset vakuutusyhtiöt ja josta maksetaan yksilöllisiä korvauksia ja/tai kertakorvauksia ansionmenetyksistä ja sellaisista kustannuksista, joita sosiaalivakuutusjärjestelmä ei korvaa.

Molemmat tasot korvaavat muita kuin taloudellisia menetyksiä (ménerstatning).

Tiettyihin itsenäisten ammatinharjoittajien ryhmiin sovellettavien säännösten perusteella lakisääteisen vakuutuksen ulkopuolelle jäävät itsenäiset ammatinharjoittajat voivat maksaa vapaaehtoista vakuutusta.

Mitä järjestelmä kattaa?

Sosiaalivakuutusjärjestelmä

Myös sairaanhoitoa, sairauskorvauksia, työkyvyttömyysetuuksia tai -eläkettä ja lesken- ja lapsenetuutta tai -eläkettä koskevia yleisiä sääntöjä voidaan soveltaa. Edunsaajalla on oikeus näihin etuuksiin muita suotuisammin ehdoin, kuten jäljempänä käy ilmi.

Eläke-etuudet eivät pienene, vaikka vaadittavat vakuutuskaudet eivät täytyisikään (tulot eivät riitä tai odotusaika on liian lyhyt). Ne maksetaan aina täysimääräisinä.

Työkyvyttömyyseläkettä voidaan myöntää silloinkin, vaikka ansiokyky olisi alentunut alle 30 % (poiketen säännöstä, jonka mukaan ansiokyvyn on alennuttava vähintään 50 %).

Leskeneläke myönnetään avioliiton kestosta riippumatta. Se voidaan myöntää myös henkilölle, joka ei ole ollut avio- tai avoliitossa edunjättäjän kanssa, jos hän on ollut edunjättäjän huollettavana ja huolehtii tämän lapsista. Lapseneläkettä voidaan maksaa 21-vuotiaaksi asti, jos lapsi opiskelee. (Yleensä lapseneläkettä maksetaan 18-vuotiaaksi asti, tai jos kyseessä on täysorpo, 20-vuotiaaksi asti).

Edunsaajan ei myöskään tarvitse maksaa omavastuuta terveydenhoidosta, lääkkeistä eikä lääkintätarvikkeista.

Sairauspäivärahan osalta omavastuu-aikaa ei sovelleta työtaturmatilanteisiin. Yleensä etuudet lasketaan edunsaajalle edullisimmalla tavalla, ja ne vastaavat vähintään edunsaajan tulotasoa tapaturman sattuessa.

Edunsaajalle voidaan myös myöntää korvaus muista kuin taloudellisista menetyksistä: tällöin enimmäismäärä on 75 % vuotuisesta perusmäärästä. Edunsaaja voi pyytää, että tapaturmakorvaus maksetaan kertasuorituksena.

Työtapaturmavakuutus

Jos vakuutettu on tilapäisesti tai pysyvästi työkyvytön, työtapaturmavakuutus täydentää sosiaalivakuutusjärjestelmän etuuksia täyden korvauksen varmistamiseksi.

Jos työtapaturma on johtanut vakuutetun kuolemaan, jälkeenjääneelle avio- tai avopuolisolle ja orvoille maksetaan kertakorvaus, joka riippuu sekä edunjättäjän että lapsen tai lasten iästä.

Etuuksien saaminen

Sosiaalivakuutusjärjestelmän ehtojen mukaisesti työnantaja on velvollinen ilmoittamaan työ- ja hyvinvointihallinnolle viipymättä tapauksista, joissa voi olla kyse työtapaturmasta. Työ- ja hyvinvointihallinnon on tunnustettava tapaturman työhön liittyvä luonne.

Työtapaturmavakuutukselle (yrkesskadeforsikring) osoitettavat korvaushakemukset on tehtävä vakuutusyhtiölle kolmen vuoden kuluessa sen kalenterivuoden lopusta, jolloin vakuutettu tuli tietoiseksi vaatimuksestaan ja kykeni esittämään sen.

IX luku: Perhe-etuudet

Perhe-etuuksien saamisen edellytykset

Lapsilisä

Lapsilisää (barnetrygd) myönnetään Norjassa asuvista alle 18-vuotiaista lapsista.

Hoitoraha pienten lasten perheille

Hoitorahaa (kontantstøtte) myönnetään Norjassa asuvista 1–3-vuotiaista lapsista. Tärkein ehto täysimääräisen hoitorahan saamiseksi on, ettei lapsi ole julkista rahoitusta saavassa päiväkodissa.

Mitä järjestelmä kattaa?

Lapsilisä

Lapsilisä on 970 Norjan kruunua (128 euroa) kuukaudessa lasta kohti. Maan pohjoisimmissa osissa Svalbard mukaan luettuna maksetaan ylimääräistä lisää (finnmarkstillegg/Svalbardtillegg), joka on 320 Norjan kruunua (42 euroa) kutakin lasta kohti.

Yksinhuoltajat saavat lapsilisää yhdestä lapsesta enemmän kuin heillä todellisuudessa on.

Tavanomaisten lapsiperhe-etuuksien lisäksi korotuksia myönnetään myös työttömille, eläkkeensaajille (tarveharkintainen) ja orvoille.

Hoitoraha pienten lasten perheille

Pienten lasten perheille maksettavan hoitorahan määrä vaihtelee sen mukaan, minkä ajan lasta hoidetaan julkisesta rahoituksesta tuetussa päiväkodissa. Täysimääräinen hoitoraha maksetaan silloin, kun lapsi ei ole lainkaan tällaisessa päiväkodissa, ja pienempiä määriä myönnetään, jos lapsi on tuetussa päiväkodissa alle 33 tuntia viikossa. Jos sovittu hoitoaika julkista rahoitusta saavassa päiväkodissa ylittää 33 tuntia viikossa, oikeutta hoitorahaan ei ole.

Muut edut

Lapsenhoitotukea myönnetään, kun jonkun ulkopuolisen on hoidettava lasta vanhempien työn tai koulutuksen aikana. Etuuden määrä on 64 % tosiasiallisista lapsenhoitokuluista tiettyyn vuotuisen ylärajaan asti. Kun työstä saatavat tulot ovat suuremmat kuin kuusi kertaa perusmäärä, oikeutta lapsenhoitotukeen ei ole.

Tietoa vanhempainetuudesta ja äitiysavustuksesta on perhe-etuuksia koskevassa luvussa.

Perhe-etuuksien saaminen

Etuuksia haetaan jättämällä hakemus asuin-, oleskelu- tai työpaikkakunnan NAV-toimistoon.

X luku: Työttömyys

Edellytykset työttömyysetuuksien saamiseksi

Työttömälle maksettava työttömyyspäiväraha korvaa työttömyydestä johtuvaa ansionmenetystä. Työajan on täytynyt lyhentyä ainakin 50 % aiempaan verrattuna.

Työttömyyspäivärahan saaminen edellyttää, että henkilöllä on aiempia ansiotuloja. Henkilön työtulojen on täytynyt olla vähintään 1,5-kertaiset perusmäärään nähden edelliseltä kalenterivuodelta tai vähintään kolminkertaiset perusmäärään nähden kolmelta edelliseltä kalenterivuodelta.

Vakuutetun täytyy hakea aktiivisesti töitä, eli hänen tulee olla työkykyinen ja ilmoittautua työnhakijaksi NAV-toimistossa. Henkilön täytyy myös olla lyhyellä varoitusajalla käytettävissä hänelle fyysisesti ja psyykkisesti sopiviin koko-, tai osapäivätöihin tai työmarkkinatoimiin missä päin Norjaa tahansa.

Henkilöllä voi olla oikeus työttömyyskorvaukseen, vaikka hän ei täysin täyttäisi käytettävissä olemista koskevaa ehtoa ikänsä, terveydentilansa tai hoitovelvollisuuksiensa takia. Etuuksien maksamisessa voidaan soveltaa pidempää odotusaikaa tai maksaminen voidaan keskeyttää tilapäisesti, jos henkilön katsotaan olevan työtön omasta tahdostaan, eli jos hän on irtisanoutunut vapaaehtoisesti, kieltäytynyt ottamasta vastaan sopivaa työtä, kieltäytynyt osallistumasta työmarkkinatoimiin tai jättänyt saapumatta NAV-toimistoon saatuaan sinne kutsun.

Mitä järjestelmä kattaa?

Työttömyyspäiväraha myönnetään, jos henkilö on ollut työttömänä kolme päivää viimeisten 15 päivän aikana ja hän on ilmoittautunut työnhakijaksi NAV-toimistoon.

Työttömyyspäivärahan suuruus lasketaan ansiotulon sekä työttömyys-, sairaus-, äitiys- ja vanhempainpäivärahan perusteella. Työttömyyskorvaus on yleensä noin kaksi kolmasosaa aiemmista tuloista. Laskennan perusteena on edellisen kalenterivuoden tulo tai edellisten kolmen kalenterivuoden keskimääräinen tulo, mikäli jälkimmäinen on suurempi. Laskentaperusteena käytettävän summan enimmäismäärä on kuusi kertaa perusmäärä (492 732 Norjan kruunua eli 65 051 euroa). Työttömyyspäiväraha on 0,24 % laskennan perusteena olevasta määrästä, ja sitä maksetaan viideltä päivästä viikossa. Vuotuinen korvaus on yleensä 62,4 % laskennan perusteena olevasta määrästä.

Jokaisesta alle 18-vuotiaasta huollettavasta lapsesta myönnetään korotus, joka on 17 Norjan kruunua (2,24 euroa) päivässä.

Lomalisää maksetaan edunsaajille, jotka ovat saaneet etuuksia vähintään kahdeksan viikon ajan edeltävänä kalenterivuonna. Se on suuruudeltaan 9,5 % kyseisenä vuonna saaduista työttömyysetuuksista.

Etuuksien kesto riippuu henkilön aiemmista ansiotuloista. Jos tulot ovat vähintään kaksinkertaiset perusmäärään verrattuna, työttömyyskorvausta maksetaan 104 viikkoa (kaksi vuotta).

Jos aiemmat tulot ovat alle kaksinkertaiset perusmäärään verrattuna, korvausta maksetaan 52 viikkoa (yksi vuosi). Ensimmäisen etuuskauden jälkeen voidaan välittömästi myöntää uusi kausi, jos aiempia tuloja koskevat ehdot täyttyvät uudelleen.

Työttömyysetuuksien saaminen

Työttömyysetuuksia koskevat hakemukset toimitetaan NAV-toimistoon.

XI luku: Vähimmäistoimeentulo

Vähimmäistoimeentuloetuuksien saamisen edellytykset

Taloudellinen sosiaaliapu

Taloudellisen sosiaaliavun tarkoituksena on varmistaa niiden henkilöiden toimeentulo, jotka eivät saa työstä tai muista etuuksista riittäviä tuloja perustarpeidensa kattamiseksi.

Kansallisuuteen tai ikään liittyviä ehtoja ei ole, mutta vakituisen asuinpaikan on oltava virallisesti Norjassa. Käytännössä tukea annetaan harvoin alle 18-vuotiaille lapsille henkilökohtaisesti, koska heidän vanhempiansa oletetaan vastaavan heistä.

Sosiaaliapu on tarveharkintaista: kaikki mahdolliset työstä tai etuuksista saadut tulot pienentävät sen määrää. Hakijaa voidaan kehottaa myymään kiinteistö tai muuta omaisuutta, joka ei ole välttämätöntä hakijan ja hänen perheensä toimeentulon kannalta. Jos asumiskustannukset ovat suhteettoman korkeat ja korkeammat kuin mihin hakijalla on pitkällä aikavälillä varaa, voidaan ehdoksi asettaa, että hakijan on pienennettävä asumiskustannuksiaan muuttamalla vaatimattomampaan asuntoon/taloon.

Lisäksi hakijan on haettava työtä tai osallistuttava tilanteensa mukaiseen työhön valmentavaan toimintaan (esimerkiksi kursseille).

Eläkelisjärjestelmä

Eläkelisää voidaan myöntää eläkeiän saavuttaneille henkilöille, jotka asuvat pysyvästi Norjassa. Sen kautta tuetaan ikääntyneitä henkilöitä, joiden sosiaalivakuutusjärjestelmässä kertyneet eläkekaudet eivät riitä.

Yleensä sosiaalivakuutusjärjestelmä kattaa kaikki Norjassa asuvat henkilöt. Koska henkilön on kuitenkin täytynyt asua Norjassa ainakin 40 vuotta ennen kuin hän täyttää 67 vuotta saadakseen asumisen perusteella oikeuden täyteen eläkkeeseen, tätä lyhyemmän ajan Norjassa asuneet eivät voi saada elämiseen riittävää vanhuuseläkettä. Järjestelmällä pyritään takaamaan vähimmäistulo (riittävä toimeentulo) sellaisille 67-vuotiaille henkilöille, joilla ei ole muita tuloja ja joiden eläke on liian pieni sen takia, että he ovat asuneet Norjassa alle 40 vuotta.

Ennen eläkelisän myöntämistä hakijan tulot tutkitaan tarkasti, ja sitä vähennetään, jos edunsaajalla tai hänen avio- tai avopuolisollaan on muita ansio- tai pääomatuloja tai jos jompikumpi saa jotakin toista norjalaista tai ulkomaista eläkettä. Muu pääoma tai omaisuus voidaan periaatteessa myös ottaa huomioon.

Mitä järjestelmä kattaa?

Taloudellinen sosiaaliapu

Etuudella ei ole mitään määrättyä vähimmäismäärää. Etuuden tason on kuitenkin oltava sellainen, että se takaa edunsaajalle "ihmisarvoisen elämän" tai "asianmukaisen minimitoimeentulon".

Hallituksen antamissa ohjeissa on yksilöity kustannukset, joihin tukea annetaan, ja määritetty toimeentulotuen kohtuulliset määrät. Huomiota kiinnitetään kaikkein tavanomaisimpiin päivittäisiin menoihin: ruokaan ja juomaan, vaatteisiin ja kenkiin, hygienia tuotteisiin, televisiolupaan, sanomalehtiin, puhelin- ja internetkuluihin, vapaa-ajan harrastusten kuluihin ja matkakuluihin. Asumiskulut, lämmitys- ja sähkökulut ja kalusteisiin liittyvät kulut eivät sisälly näihin, mutta ne voidaan ottaa huomioon tapauskohtaisesti.

Etuuden tosiasiallinen määrä vaihtelee perheen koostumuksen, perheen tulojen ja yksilöllisen harkinnan perusteella.

Taloudellista sosiaaliapua myönnetään rajoittamattomaksi ajaksi niin kauan kuin myöntämisen ehdot täyttyvät.

Eläkelisjärjestelmä

Eläkelisän enimmäismäärä on sama kuin sosiaalieläkkeen vähimmäismäärä.

Vähimmäistoimeentuloetuksien saaminen

Sosiaaliapua hallinnoivat NAV-toimistot, jolle hakemukset osoitetaan. Jokaista tapausta käsitellään erikseen. Oikeus sosiaaliapuun ratkaistaan kirjallisen hakemuksen ja liiteasiakirjojen perusteella.

Lisätukea haetaan joka vuosi uudelleen henkilökohtaisesti NAV-toimistossa.

XII luku: Pitkäaikaishoito

Pitkäaikaishoidon saamisen edellytykset

Pitkäaikaishoitoon liittyviä etuuksia voivat saada kaikki vakituiset asukkaat, joiden on todettu tarvitsevan pitkäaikaishoitoa. Niihin ei sovelleta tarveharkintaa, ikään liittyviä ehtoja tai vähimmäisvakuutusaikaa.

Pitkäaikaisten terveydenhoitopalvelujen saamiseksi potilaan on tarvittava välittömän avun ylittävää "välttämätöntä sairaanhoitoa".

Pitkäaikaisten sosiaalipalvelujen saamiseksi asiakkaalla on oltava sairaudesta, vammaisuudesta, iästä tms. syystä johtuva erityinen avuntarve. Asiakkaan on lisäksi päivittäisistä toimista selvitäkseen oltava täysin riippuvainen käytännöllisestä tai henkilökohtaisesta avusta.

Rahaetuuksia saavat hoitoa tarvitsevat vammaiset henkilöt (perusetuus ja avustajan etuus) ja tietyt epäviralliset hoitajat (harkinnanvarainen rahaetus).

Mitä järjestelmä kattaa?

Luontoisetuudet

Pitkäaikaisia terveydenhoitopalveluja annetaan joko kotona tai hoitokodissa tai palvelutalossa.

Pitkäaikaisia sosiaalipalveluja ovat muun muassa henkilökohtainen ja käytännöllinen apu kotona, lyhytaikaiset jaksot hoitokodeissa tukitoimenpiteenä kotona hoidettujen potilaiden perheille sekä iäkkäiden ja vammaisten henkilöiden pitkäaikaishoito laitoksessa.

Rahaetuudet

Rahaetuuksia tarjotaan luontoisetuuksien lisäksi.

Kunta maksaa harkinnanvaraisia rahaetuuksia epäviralliselle hoitajalle, jonka hoitovelvollisuus on erityisen kuormittava. Paikallisviranomaiset ratkaisevat tapauskohtaisesti, onko hoitajan "hoitovelvollisuus erityisen kuormittava". Paikallisviranomaiset määrittävät myös etuuden määrän.

Perusetuus ja avustajan etuus

Ks. työkyvyttömyyttä koskevaa lukua.

Pitkäaikaishoidon saaminen

Hakemus tehdään kunnalle. Kunta perustaa yleensä pitkäaikaishoitoa koskevat päätöksensä lääkärin ja/tai muiden pätevien ammattilaisten (esimerkiksi fysioterapeuttien) arvioon palvelujen tarpeesta.

Kotisairaanhoidon ja henkilökohtaisen avustajan käyttö on maksutonta. Muihin kotihoitopalveluihin sovelletaan rajoitettua omavastuuta. Pitkäaikaishoidosta hoitokodissa potilas maksaa 75 % tuloista, jotka ovat 6 800 Norjan kruunun (898 euron) ja 82 122 Norjan kruunun (10 842 euron) välillä, ja 85 % kaikista tämän ylittävistä tuloista enintään hoitokotipaikan täyteen hintaan saakka.

Liite: Sosiaaliturvalaitosten yhteystiedot ja hyödyllisiä Internet-osoitteita

Yksityiskohtaisempia tietoja etuuksien myöntämisen edellytyksistä ja yksilöllisistä sosiaaliturvaetuuksista Norjassa saa sosiaaliturvajärjestelmää hallinnoivilta julkisilta laitoksilta.

Jos haluat tietoa sosiaaliturvakysymyksistä, jotka koskevat useampaa kuin yhtä unionin jäsenvaltiota, voit etsiä sopivaa laitosta Euroopan komission ylläpitämästä laitoshakemistosta sivustolta <http://ec.europa.eu/social-security-directory>.

Kahdessa tai useammassa jäsenvaltiossa olevaan sosiaalivakuutukseen perustuvia etuuksia koskevat tiedustelut osoitetaan seuraaville laitoksille:

Työministeri
Arbeidsdepartementet
PB 8019 Dep.
0030 OSLO
<http://www.ad.dep.no>

Terveys- ja hoitopalveluministeriö:
Helse- og Omsorgsdepartementet
PB 8011 Dep.
0030 OSLO
<http://www.hod.dep.no>

Lapsiasiain, tasa-arvon ja sosiaalisen osallisuuden ministeriö:
Barne-, Likestillings- og Inkluderingsdepartementet
PB 8036 Dep.
0030 OSLO
<http://www.bld.dep.no>

Työ- ja hyvinvointivirasto:
Arbeids- og Velferdsdirektoratet
PB 5 St. Olavs plass
0130 OSLO
Puh.: +47 21 07 00 00
<http://www.nav.no>

Terveysvirasto:
Helsedirektoratet
PB 7000 St Olavs plass
0130 Oslo
<http://www.helsedirektoratet.no>

NAV Sosiaalivakuutuslaitoksen ulkomaanasioiden toimisto:
NAV Internasjonalt
PB 8138 Dep.
0033 OSLO
Puh.: +47 23 31 13 00
Faksi: +47 23 31 13 01
Sähköposti: nav.internasjonalt@nav.no
<http://www.nav.no>

NAV-eläkkeet Oslo
NAV Pensjon Oslo
PB 6600 Etterstad
0607 OSLO
Puh: +47 55 55 33 34
Faksi: +47 21 06 91 01
E-mail: nav.pensjon.oslo@nav.no
<http://www.nav.no>

Terveystalouden taloushallinto:
Oslo aluetoimisto / Kansainväliset asiat
HELFO Utland
P.O Box 6721 Etterstad
N-0609 Oslo
<http://www.helfo.no>